

Теорія, практика і методи навчання.

Шароватова О.П.

кандидат педагогічних наук, доцент

Морозов А.І.

кандидат технічних наук, доцент

Національний університет цивільного захисту України

ПРО ПЕДАГОГІЧНУ СКЛАДОВУ СЕРЕД ПРОФЕСІЙНИХ ФУНКЦІЙ ФАХІВЦІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ

Розкрито функції професійної діяльності фахівців з охорони праці, наголошено на важливості серед них педагогічної складової та необхідності удосконалення відповідних програм їх навчання.

Ключові слова: фахівці з охорони праці, функції професійної діяльності, педагогічна майстерність.

Keywords: specialists in labor protection, functions of professional activity, pedagogical skills.

На сучасному етапі, в умовах кризового стану сфери охорони праці в Україні, одним з пріоритетних напрямів вирішення проблемних питань є підготовка конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно реалізувати себе у системі професійної діяльності. Одне з провідних місць у даному питанні посідають фахівці з охорони праці, професійна діяльність яких має інтеграційний характер, оскільки, на думку вчених, відноситься до складної групи нечисленних професій, що функціонують одночасно в кількох системах, як «людина-техніка», «людина-людина» та їх модифікації [1].

Аналіз структури професійної діяльності фахівців з охорони праці та відповідні погляди науковців дозволяють виділити професійні функції, що можуть характеризувати не лише окремий галузевий профіль, а дають достатньо узагальнене уявлення про особливості професійної діяльності майбутніх фахівців з охорони праці або ж відповідають більшості

потенційних сфер їх діяльності [1]. Серед таких функцій:

- нормативно-методична функція - створення нормативно-правової документації з охорони праці на підприємстві (розробка інструкцій; ведення журналу реєстрації вступного інструктажу, журналів реєстрації інструктажів з питань охорони праці на робочому місці і наряд-допуску, журналу реєстрації нещасних випадків і професійних захворювань на виробництві; збір інформації про параметри умов праці);

- проектувальна функція - розробка заходів щодо попередження професійних захворювань і нещасних випадків на виробництві, поліпшення умов праці; підготовка проектів наказів, листів, розпоряджень, протоколів, висновків з питань охорони праці і винесення їх на розгляд роботодавцю;

- організаційна функція - організація і проведення семінарів, конкурсів, навчання з охорони праці, пропаганди з питань охорони праці; організація та управління охороною праці на виробництві;

- технічна функція - створення кабінету з охорони праці на підприємстві, розробка інформаційних стендів, плакатів; добір засобів індивідуального і колективного захисту, упровадження технологічних процесів, що забезпечують безпеку виробництва; проведення технічного огляду устаткування;

- контрольно-діагностична функція - контроль за дотриманням законодавства і нормативно-правових актів з охорони праці і безпечним веденням робіт на підприємстві; участь в експертизі умов праці, в розслідуванні нещасних випадків, професійних захворювань;

- науково-дослідницька функція - сприяння впровадженню у виробництво досягнень науки і техніки, прогресивних і безпечних технологій, сучасних засобів колективного та індивідуального захисту працівників.

Отже, наведені функції професійної діяльності фахівців з охорони праці поряд з інженерно-технічним і виробничо-технічним включають і

педагогічний компонент. Слід погодитись з дослідниками [1] в тому, що, виконуючи функції інженера з охорони праці на виробництві, зокрема для проведення навчання з охорони праці та інструктажів робітникам, майбутній фахівець з охорони праці має володіти основами педагогічної майстерності, тим більше, якщо він не має педагогічного профілю у професійній підготовці. Тому підготовка майбутніх фахівців з охорони праці, вочевидь, має здійснюватися комплексно – як в інженерному, так і педагогічному напрямках. Формування відповідних якостей з метою застосування їх і в інженерній, і в педагогічній галузях має виявитись у професійних компетентностях фахівця.

Програмами підготовки у вищих навчальних закладах фахівців спеціалізації «Охорона праці» [2] серед їх загальних компетентностей передбачені:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;
- здатність користуватись іноземною мовою;
- здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями;
- здатність застосовувати знання та навички використання інформаційних і комунікаційних технологій у практичній діяльності;
- вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- навички міжособистісної взаємодії;
- цінування та повага різноманітності та мультикультурності;
- здатність діяти на основі етичних та моральних міркувань;
- здатність працювати як в команді, так і автономно;
- здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

До професійних компетентностей майбутніх фахівців з охорони праці віднесені:

- знання та розуміння: функцій держави, форм реалізації цих функцій; правових основ охорони праці; основних принципів державної політики в

галузі охорони праці;

- здатність до розуміння термінів та визначень понять у сфері охорони праці, класифікації показників факторів виробничого середовища та трудового процесу;

- здатність застосовувати законодавчі та інші нормативно-правові акти з охорони праці та організувати контроль за додержанням передбачених ними вимог;

- здатність до спостереження, аналізу й оцінювання потенційної небезпеки (ризиків) особливостей трудової діяльності, об'єктів, виробничих, технологічних процесів і устаткування для людини і довкілля;

- здатність обґрунтовувати необхідність та розробляти заходи із забезпечення безпечних і здорових умов праці, запобігання нещасних випадків і професійних захворювань;

- здатність обґрунтовано обирати та застосовувати методи і засоби, спрямовані на припинення дії небезпечних факторів, що виникають у разі аварії із загрозою для життя і здоров'я людей та стану довкілля;

- готовність до застосовування та експлуатації технічних систем захисту, засобів індивідуального та колективного захисту людини від дії небезпечних і шкідливих виробничих факторів;

- готовність та навички надання першої допомоги постраждалим;

- здатність аналізувати ефективність діяльності служби охорони праці та особливості організації системи управління охороною праці підприємства;

- здатність здійснювати облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на підприємстві;

- здатність здійснювати діяльність у межах забезпечення страхування працівників від нещасних випадків на виробництві;

- здатність прогнозувати економічну ефективність заходів, спрямованих на зниження рівнів виробничого травматизму, професійної захворюваності, аварійності, поліпшення умов праці;

- здатність відтворювати методи і процедури, основні поняття, правила, розуміти й інтерпретувати вивчене та шляхом самостійного навчання опановувати нові галузі знань [2].

Отже, наведений вище перелік відбиває підготовку фахівців з охорони праці саме до інженерної і виробничої, але ніяк не до педагогічної складової майбутнього фаху. Хіба що «навички міжособистісної взаємодії» можна розглянути як складову, певним чином орієнтовану на реалізацію в інтеграційній діяльності фахівців з охорони праці функцій навчання, виховання та розвитку особистості працюючих, що потребують ризикорієнтованих акцентів та аксіологічних пріоритетів безпеки.

Таким чином, програми навчання майбутніх фахівців з охорони праці у вищих навчальних закладах ще потребують удосконалення щодо відповідності вимогам запроваджуваних в Україні міжнародних стандартів. Високий же професійний рівень фахівців з охорони праці дозволить роботодавцям не просто створювати ефективну систему управління охороною праці, а й підвищувати вмотивованість працівників до самовдосконалення і відповідно знижувати травматизм до рівня економічно розвинених держав, що у свою чергу вочевидь сприятиме позитивній трансформації стану сфери охорони праці у країні.

Список використаних джерел:

1. Абільтарова Е.Н. Професійна підготовка майбутніх інженерів-педагогів у галузі охорони праці. *Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: педагогіка, психологія і соціологія. Випуск 6(160)*. Донецьк, ДонНТУ, 2009. URL: <http://ea.donntu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11027/4/abiltarova.pdf>.

2. Профільна спеціалізована освітньо-професійна програма підготовки бакалавра галузі знань 26 «Цивільна безпека» спеціальності 263 «Цивільна безпека» спеціалізації «Охорона праці» (Національний університет цивільного захисту України). URL: <http://nuczu.edu.ua>.